

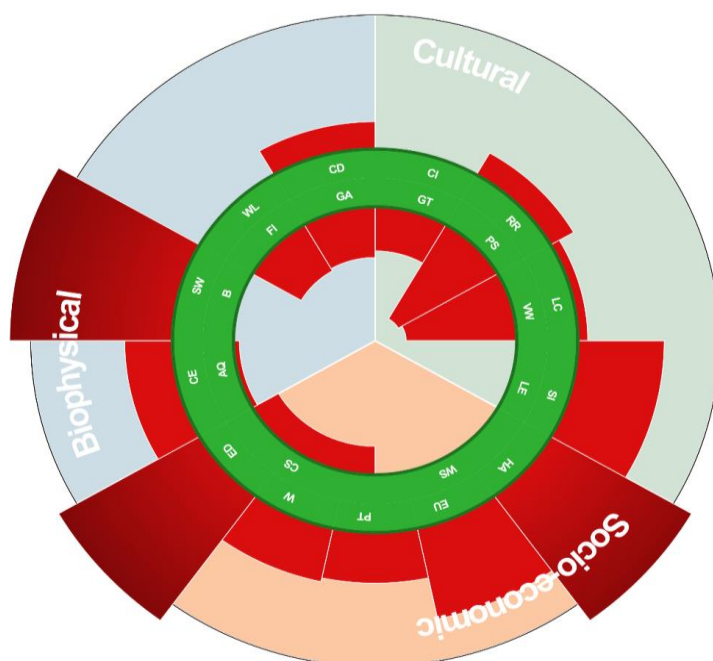
Budapest Nemnövekedés-Fánk

Ökológiailag és társadalmilag fenntartható, biztonságos és igazságos átmenethez
Szakértői műhelysorozat kutatási eredményeinek bemutatása

Kutatási jelentés

Budapesti Corvinus Egyetem

2024 szeptember

A kutatási projekt a Budapesti Corvinus Egyetem és a fővárosi Klíma- és Környezetügyi Főosztály 100 Klímasemleges és Okos Város (Net Zero Cities) projektjének együttműködésében valósult meg

Készítette:

Fischer Máté, Kiss Gabriella, Kiss Veronika, Köves Alexandra, Mladen Domazet

TARTALOMJEGYZÉK

ELMÉLETI HÁTTÉR.....	3
A KUTATÁS HÁTTERE	3
KUTATÁSI MÓDSZERTAN	4
A SZAKÉRTŐI MŰHELYSOROZAT CÉLJA.....	5
A KUTATÁS FOLYAMATA.....	6
KUTATÁSI EREDMÉNYEK.....	8
A Budapest Nemnövekedés-Fánk vizualizáció	8
A Budapest Nemnövekedés-Fánk indikátorai	9
Rendszertérkép.....	10
Fenntarthatósági narratíva	10
Szakpolitikai javaslatok	11
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	13
A KUTATÓCSOPORT.....	14
IRODALOMJEGYZÉK	15

ELMÉLETI HÁTTÉR

A jelenlegi gazdasági rendszerünk kizárólag növekedésre építő logikája súlyosan károsítja élővilágunkat, amelyen az emberi jóllét is alapszik, így annak alapvetéseit szükséges megkérdőjelezni (Hickel et al., 2022). Az oxfordi közgazdász, Kate Raworth 2012-ben kifejlesztett Doughnut Economics keretrendszere, más néven a fánk-közgazdaságtan modellje alternatívát kínál a jelenlegi uralkodó közgazdasági paradigmára (Raworth, 2017). A koncepció vizualizációja során egy olyan fánk alakú ábra született, amely két, közös középponttal rendelkező radar diagramból tevődik össze. A belső kör jelöli a társadalmi alapot, amire építkeznünk kell, a külső pedig az ökológiai plafont, amelyen nem lőhetünk túl. Ezek ölelésében pedig azt a biztonságos és igazságos teret találjuk, ahol az emberiségnek a legjobb esélyei vannak a jóllétre, a méltányos és virágzó életre. A keretrendszert elterjedten használják nem csak nemzetek, de városok elemzésére és összehasonlítására is. Több város, közöttük Amszterdam és Barcelona teljes szakpolitikáját erre alapozva tervezi meg.

A kutatásunk középpontjában álló úgynevezett Nemnövekedés-Fánk (Degrowth Doughnut) a fánk-közgazdaságtanra épít, azonban nagyobb rugalmasságot biztosít, hogy a helyi lehetőségek figyelembevételével teremthesse meg egy közösség (város, régió, ország stb.) a biztonságos és igazságos teret, a számára fontos szempontok meghatározásával. Továbbá a Raworth féle keretrendszer társadalmi és ökológiai dimenzióin túl kulturális tényezőket is tartalmaz, nagyobb mozgásteret biztosítva ezzel a helyi jellegzetességek szem előtt tartására.

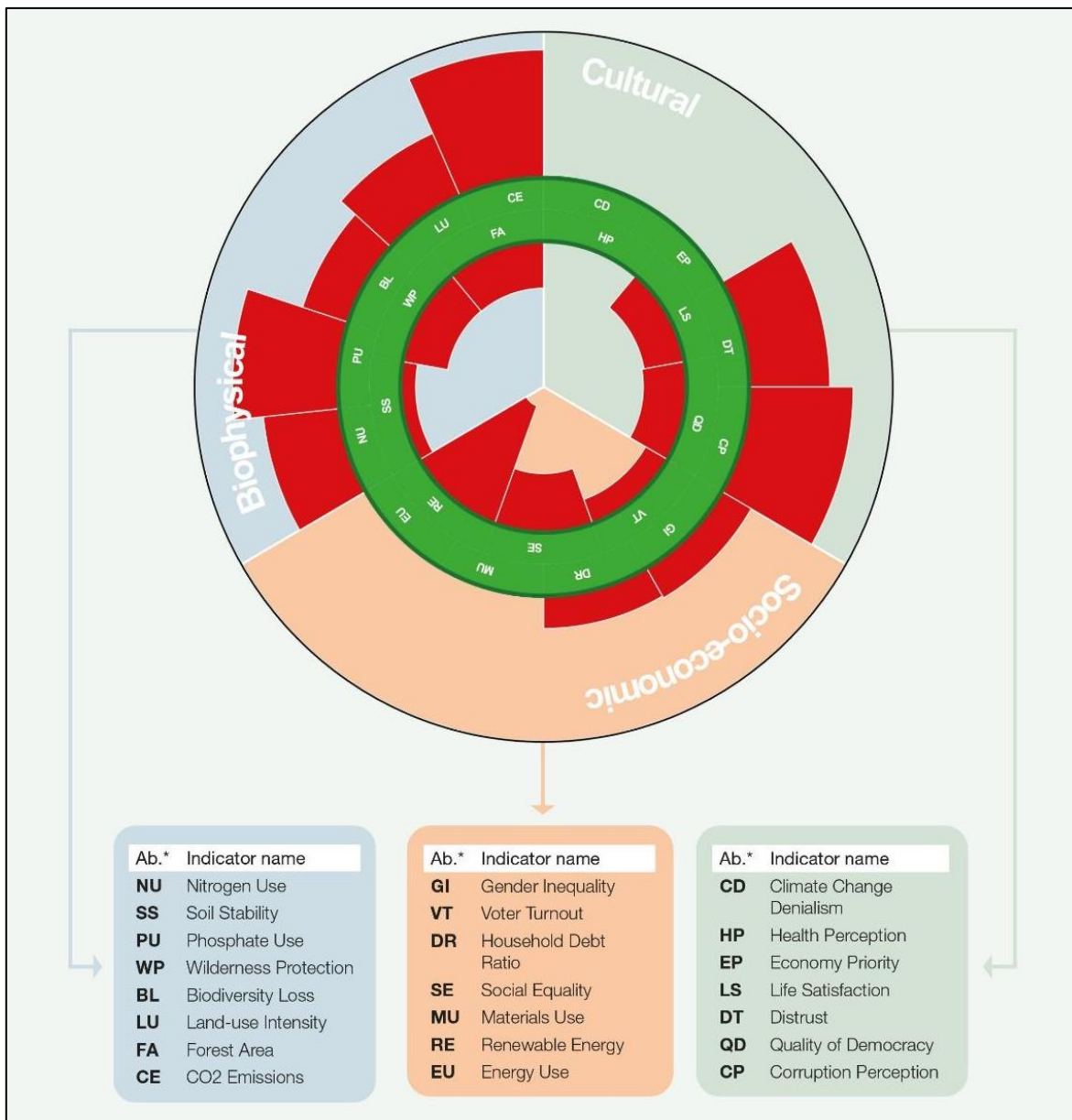
A KUTATÁS HÁTTERE

A jelenlegi kutatás egy doktori kutatás keretében valósul meg, melynek első szakaszában Magyarország Nemnövekedés-Fánkját (1. ábra) készítettük el, és a keretrendszer alapján elemeztük a fenntarthatósági átmenet hazai dilemmáit (Domazet et al., 2023). Mindemellett a magyarországi Nemnövekedés-Fánkot esettanulmányként egy konkrét szakpolitikai dokumentum (Magyarország Nemzeti Tiszta Fejlesztési Stratégiája) kritikai elemzéséhez is felhasználtuk, amely során az alábbiakhoz hasonló kérdésekre kerestük a választ.

- Létezik biztonságos és igazságos tér a magyar politikai döntéshozók fejében?
- Mennyire köszönnek vissza, ha egyáltalán, a növekedésen túlmutató (post-growth) elméletek alapelvei a magyar fenntarthatósági stratégiában?

Az elemzés végén pedig javaslatokat tettünk arra vonatkozóan, hogy a Stratégia főbb irányvonalait és ezen belül a konkrét intézkedéseket milyen értékek és megfontolások mentén lenne érdemes újragondolni.

Kutatási projektünk második szakaszának célja az volt, hogy létrehozzuk részvételi módon Budapest Nemnövekedés-Fánkját. Ehhez szakértőket hívtunk segítségül, akik egy műhelysorozat során tudásukkal hozzájárultak az indikátorok meghatározásához, az összefüggések feltárásához, és a szakpolitikai javaslatok kidolgozásához. A Fővárosi Önkormányzat Klíma- és Környezetügyi Főosztályával való együttműködésünk keretén belül a kutatás jelenlegi szakaszának eddigi eredményeit ebben az anyagban összegezzük bízva abban, hogy azok hozzájárulhatnak többek között a 100 Klímasemleges és Okos Város projektben foglalt, Budapest klímasemlegességét célzó törekvések értékeléséhez, új szempontokkal történő gazdagításához. Ezzel együtt abban is bízunk, hogy a Nemnövekedés-Fánk holisztikus mivoltának köszönhetően, a fánk gazdaság, és annak összefüggései, valamint a hozzájuk kapcsolódó szakpolitikai javaslatok más, a főváros fenntarthatóságával kapcsolatos dokumentum kidolgozásánál is hasznosulni fognak.

1. ábra: Magyarország Nemnövekedés-Fánkja. A pirossal jelölt zónák az egyes dimenziókhoz kapcsolódó határértékek átlépését jelölik.

Forrás: Saját szerkesztés

KUTATÁSI MÓDSZERTAN

Ebben a fejezetben a Budapest Nemnövekedés-Fánk létrehozását célzó workshopok két fontos módszertani eszközét, a Nemnövekedés-Fánk keretrendszerét és a rendszertérképet mutatjuk be.

A Nemnövekedés-Fánk egy olyan vizualizációs eszköz, amellyel felmérhető egy ország, egy régió vagy akár egy város jelenlegi képessége az ökológiailag és társadalmilag fenntartható működés módra való áttéréssel kapcsolatban (Domazet et al., 2020). A Nemnövekedés-Fánk kulturális, társadalmi-gazdasági és biofizikai mutatókat (1. ábra) is magában foglaló, kellően gazdag kritériumrendszere lehetővé teszi, hogy átfogó képet kapjunk a kezelendő problémákról és az erősségekről, amelyekre a jövőben építeni lehet. Ily módon a fánk a megfelelő prioritások kijelölésével, a morális dilemmák feloldásával és a különböző szempontok integrációjára törekvő szemléletmódjával hasznos eszközként támogathatja az ökoszociális politikai intézkedésekkel kapcsolatos döntéshozatalt.

A Nemnövekedés-Fánk szerkezetileg három egyenlő részre osztható, ezek a kulturális, társadalmi-gazdasági és biofizikai dimenziók (2. ábra). A zölddel jelölt biztonságos és igazságos téren belül kétféle indikátor található. A külső peremen vannak a felső határértékkel rendelkezők, ilyen például Budapest Nemnövekedés-Fánkja alapján: a CO₂-kibocsátás (CE – CO₂ Emission) a biofizikai szegmensben, a Társadalmi Elutasítás (SI – Social Ignorance) a kulturális szegmensben és a Lakhatás Megfizethetősége (HA – Housing Affordability) a társadalmi-gazdasági szegmensben. A belső peremen az alsó határértékkel bíró mutatók találhatók, mint például a Zöldterületi Ellátottság (GA – Green Area Availability) a biofizikai szegmensben, vagy az Önkéntes Munkavégzés (VW – Voluntary Work) a kulturális szegmensben, illetve a Kerületi Klímastratégia megléte (CS – Climate Strategy) a társadalmi-gazdasági mutatók között.

A Nemnövekedés-Fánkot korábban már alkalmazták kutatók lokális fenntarthatósági narratívák elemzéséhez (Cik, 2021), azonban a Budapest Nemnövekedés-Fánk kutatási projekt volt az első olyan módszertani kísérlet, amely során a keretrendszer indikátorainak meghatározása és ezt követően a szakpolitikai javaslatok megfogalmazása is részvételi módon történt.

A Budapest Nemnövekedés-Fánk elemzési keretén belül meghatározott indikátorok közötti ok-okozati összefüggések feltárását és a szakpolitikai javaslatok megfogalmazását a workshopok résztvevőivel közösen készített rendszertérkép támogatta. A rendszertérképek a teljes rendszert alkotó elemek kombinációját és kapcsolatait ábrázolják (Barbrook-Johnson & Penn, 2022), amelyek alkalmasak részvételi folyamatok támogatására is (Király et al. 2016). Jelen kutatásban a sokféle rendszerleképezési módszer közül a komplex oksági diagram technikát alkalmaztuk. A műhelysorozat során készített részvételi rendszertérkép változóit a Budapest Nemnövekedés-Fánk indikátorai alapján határoztuk meg. Azokban az esetekben, amikor két változó között nem volt egyértelmű a közvetlen oksági kapcsolat, a műhelysorozat résztvevői közbülső változókat definiáltak. Az ábrán (3. ábra) látható oksági kapcsolatokat nyilakkal jelöltük, amelyek az okból mutatnak az okozat felé. A pozitív oksági kapcsolatokat, amikor az ok és okozat ugyanabba az irányba mozog. Azaz, ha az egyik változó értéke nő, akkor másik változó értéke is, illetve, ha az ok változó értéke csökken, akkor az okozati változó értéke is mérséklődik. Ezt a nyílon elhelyezett „+” jellel jelöltük. A negatív kapcsolatokat esetén az ok és okozati változó értéke ellentétes irányba mozog. Tehát, ha az ok változó értéke nő, az okozati változó értéke csökken és fordítva. Ennek jelölésére pedig a nyílon elhelyezett „-” jelet használtuk. Abban az esetben, amikor az ok és okozat között felmerülő hatás időben eltolódva realizálódik, késleltetett hatásról beszélhetünk, ezt a nyílon elhelyezett „||” jel indikálja. Úgynevezett visszacsatolási hurkok is megjelenhetnek a rendszertérképen, ezek akkor merülnek fel, amikor a rendszerben található hurok visszatáplál önmagába.

A SZAKÉRTŐI MŰHELYSOROZAT CÉLJA

A műhelysorozat célja a Budapest Nemnövekedés-Fánk vizualizáció létrehozása, és egy olyan szakpolitikai javaslatcsomag összeállítása volt, amely támogatja a főváros társadalmilag és ökológiailag fenntartható működésmódra történő átállását. A három félnapos workshop során a budapesti helyi tudást képviselő civil szervezetek, szakértők és gazdasági szereplők bevonásával az alábbi tevékenységekre fókuszáltunk.

- Az elemzési keretet adó Budapest Nemnövekedés-Fánk indikátorok meghatározása, adatforrások összegyűjtése
- Rendszertérkép létrehozása az indikátorok alapján az ok-okozati összefüggések azonosításának céljából
- Szakpolitikai irányokkal kapcsolatos javaslatok kidolgozása a Budapest Nemnövekedés-Fánk, a vizualizáció alapján készített fenntarthatósági narratíva és a rendszertérkép segítségével

A KUTATÁS FOLYAMATA

A kutatás előkészítése során kidolgozásra került a Nemnövekedés-Fánk összeállításának részvételi folyamata. Ennek során két olyan kutatóval is egyeztettünk, akik városi szintű fánkok (legyen szó akár a Raworth féle fánkról, akár a Nemnövekedés-Fánkról) létrehozásával kapcsolatos kutatási projektekben dolgoznak. Claudio Cattaneo a robosztus, több éve tartó Barcelona Fánk projekt koordinátoraként számolt be tapasztalatairól (Cattaneo, 2023). Tomislav Cik pedig négy horvátországi város Nemnövekedés-Fánkjával kapcsolatos kutatásának fontosabb részleteit osztotta meg velünk (Cik, 2021). Mivel a Budapest Fánk egy részvételi folyamatban került kialakításra, amelyre eddig nem volt példa, ezért a workshopok felépítése újszerű módszertant igényelt.

Ezt követte a műhelysorozat résztvevői körének meghatározása. Törekedtünk arra, hogy a meghívott szakértők szakterületük alapján kapcsolódjanak a Nemnövekedés-Fánk egyes dimenziói által leginkább érintett területekhez. A részvételi folyamatok sikere nagymértékben függ attól, hogy a szakértők tudását és tapasztalatait mennyire sikerül beépíteni a közösen meghatározott indikátorokba és szakpolitikai javaslatokba. A szakértők azonban nem voltak „képviselői” egyetlen célcsoportnak, intézménynek vagy tudományterületnek sem, hiszen a közös gondolkodáshoz nem érdekegyeztetés és kompromisszumok keresése, hanem valódi személyes párbeszéd kialakítása volt szükséges. Mindemellett azt is szem előtt tartottuk, hogy a szakértői panel a nemek és az életkor tekintetében is kiegyensúlyozott legyen. A résztvevők szakmai háttere sokszínűnek mondható: a civil- és közszférában, illetve üzleti területen dolgozó szakértők, valamint kutatók az akadémiai világból.

A részvételi folyamat gerincét a három alkalomból álló műhelysorozat adta (1. táblázat). Az első workshopon 19 fő vett részt, nagy örömeinkre a szakértői csapat legtöbb tagja a második és harmadik alkalomhoz is csatlakozott. A workshopok során a kutatócsoportunk facilitátorai segítették a résztvevőket az együttműködésben azáltal, hogy mindenkinek lehetőséget biztosítottak arra, hogy a megfelelő időben és terjedelemben tudjon felszólalni, vagy írásban közreműködni. Emellett a facilitátorok adekvát kereteket és strukturált problémamegoldó módszereket biztosítottak a közös gondolkodáshoz.

Az első workshop (1. táblázat) során a résztvevők információkat kaptak a Nemnövekedés-Fánk keretrendszeréről és annak elméleti háttéréről. Később a szakértőket három csoportba osztottuk, amelyek a Nemnövekedés-Fánk dimenziói (biofizikai, kulturális, társadalmi-gazdasági) alapján kerültek kialakításra. A csoportok először az egyes dimenziókon belül azonosították a Budapest fenntarthatósági átmenetét elősegítő és akadályozó legfontosabb tényezőket. A tényezőket ezután nagyobb kategóriákba vonták össze, amelyekhez a potenciális indikátorokat és adatforrásokat javasoltak.

Az első és a második workshop között a résztvevők indikátorokkal kapcsolatos javaslatai alapján létrehoztunk egy adatbázist. Törekedtünk arra, hogy megbízható adatforrásokat (pl. KSH, Eurostat, FAOSTAT, European Social Survey stb.) és naprakész adatokat használjunk. Az indikátorok felső- és alsóhatárértékeit a szakirodalom és EU-s átlagok segítségével határoztuk meg. Az adatbázis véglegesítése után a nyers adatokat indexértékeké alakítottuk, és elkészítettük a Budapest Nemnövekedés-Fánk vizualizáció első verzióját.

A második workshop (1. táblázat) a fánk vizualizáció bemutatásával kezdődött. A résztvevőknek lehetőségük volt az indikátorok listáját egy úgynevezett poszterszekció során véleményezni és véglegesíteni. A keretrendszer indikátorainak validációja során a résztvevőktől a mutatók több, mint a felével (összesen 13 db mutatóval kapcsolatban) kapcsolatban érkezett visszajelzés, módosítási javaslat. A második workshop második felében egy rövid módszertani bevezetőt követően, a kutatócsoportunk közreműködésével a szakértők egy nagy csoportot alkotva az indikátorok alapján elkészítették a rendszertérképet. A rendszertérképezés célja a

mutatók közötti ok-okozati összefüggések azonosítása volt a Budapest Nemnövekedés-Fánk dimenzióin belül és azokon akár átívelően is.

Az indikátor-módosítási javaslatok egyeztetése miatt a második és harmadik workshop között számos hazai kutatóval és szakértővel konzultáltunk, hogy megtaláljuk a célnak legmegfelelőbb és legpontosabb elérhető indikátorokat és adatokat. Ezek alapján alakult ki a végleges indikátor lista és a fánk vizualizáció.

A műhelysorozat záró alkalmán (1. táblázat) bemutattuk a véglegesített indikátorok alapján elkészített Budapest Nemnövekedés-Fánkot. A rendszertérkép pontosítása és közös értelmezése után a fánk és a rendszertérkép segítségével a résztvevők három, véletlenszerűen létrehozott csoportban először megalkották Budapest fenntarthatósági narratíváját, majd összeállították a szakpolitikai ajánlásaikat. A harmadik workshop végén az egyes csoportok által kidolgozott javaslatokat a résztvevőkkel közösen véglegesítettük kiiktatva a redundanciákat és feloldva az ellentmondásokat.

Részvételi workshopok	A workshop célja és rövid leírása
1. alkalom	<ul style="list-style-type: none">● A Nemnövekedés-Fánk keretrendszer és elméleti hátterének bemutatása● A fenntarthatósági átmenetét elősegítő és akadályozó legfontosabb tényezők azonosítása● Javaslatok az indikátorokra és adatforrásokra a tényezők alapján
2. alkalom	<ul style="list-style-type: none">● A Budapest Nemnövekedés-Fánk vizualizáció bemutatása● Az indikátorok validációja és a rendszertérkép létrehozása az ok-okozati kapcsolatok feltárásának céljából
3. alkalom	<ul style="list-style-type: none">● A résztvevők visszajelzései alapján véglegesített Budapest Nemnövekedés-Fánk vizualizáció bemutatása● Javaslatétel a szakpolitikai irányokra a rendszertérkép és a Budapest Nemnövekedés-Fánk elemzésének segítségével

1. táblázat: A műhelysorozatot egyes alkalmainak főbb részleteit összefoglaló táblázat

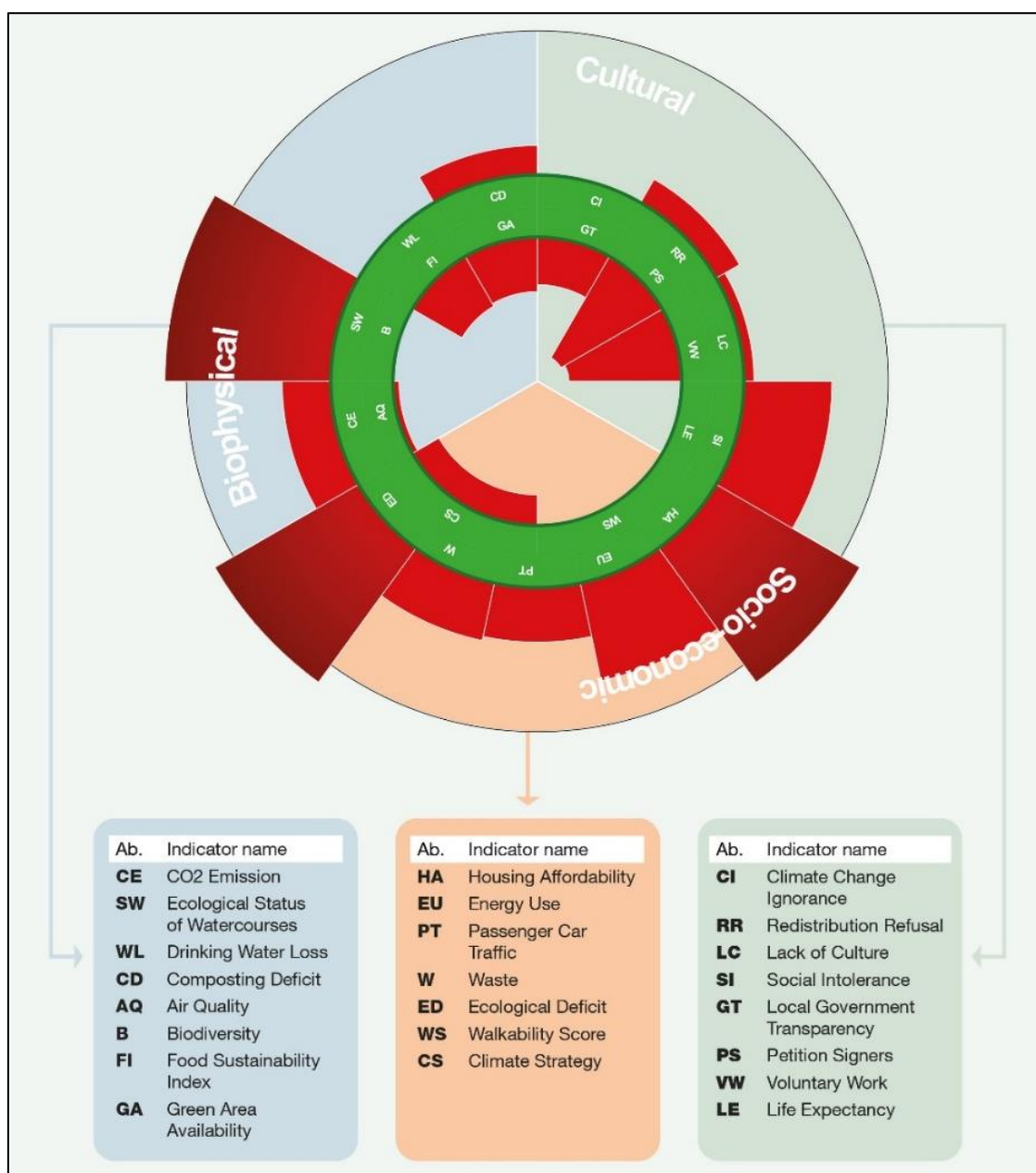
Forrás: Saját szerkesztés

KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Ebben a fejezetben a kutatás legfontosabb eredményeit mutatjuk be röviden: a (1) Budapest Nemnövekedés-Fánkot, (2) az indikátorok végleges listáját, (3) a fenntarthatósági narratívát, (4) a rendszertérképet és (5) a résztvevők szakpolitikai javaslatait. A kutatás eddigi eredményeinek feldolgozására és elemzésére a kutatás következő szakaszában kerül sor. Ez a kutatási jelentés azt a célt szolgálja, hogy áttekinthető formában, de tudományos feldolgozás, értelmezés és értékelés nélkül adjuk közre a szakértők által javasolt eredményeket.

A Budapest Nemnövekedés-Fánk vizualizáció

A vizualizáció összesen 23 indikátort tartalmaz, amiket igyekeztük tematikusan csoportosítani az egyes dimenziókön belül és azokon átívelően is. Ezért került például a társadalmi-gazdasági dimenzió belüli Ökológiai Deficit (ED – Ecological Deficit) indikátor közvetlenül a biofizikai dimenzió határára.

2. ábra: Budapest Nemnövekedés-Fánk. A pirossal jelölt zónák az egyes dimenziókhoz kapcsolódó határértékek átlépését jelölik.

Forrás: Saját szerkesztés

Az egyes dimenziók az alábbi típusú indikátorokat tartalmazzák.

Dimenzió	Indikátorok típusai
Biofizikai	<ul style="list-style-type: none"> 4 indikátor alsó határértékkel: pl. Biodiverzitás (B – Biodiversity) 4 indikátor felső határértékkel: pl. CO2 Kibocsátás (CE – CO2 Emission)
Kulturális	<ul style="list-style-type: none"> 4 indikátor alsó határértékkel: pl. Önkéntes Munkavégzés (VW – Voluntary Work) 4 indikátor felső határértékkel: pl. Kulturális Nélkülözés (LC – Lack of Culture)
Társadalmi-gazdasági	<ul style="list-style-type: none"> 2 indikátor alsó határértékkel: pl. Kerületi Klímastratégia (CS – Climate Strategy) 5 indikátor felső határértékkel: pl. Autós Közlekedés (PT – Passenger Car Traffic)

2. táblázat: Az egyes dimenziók indikátorainak típusai

Forrás: Saját szerkesztés

A Budapest Nemnövekedés-Fánk indikátorai

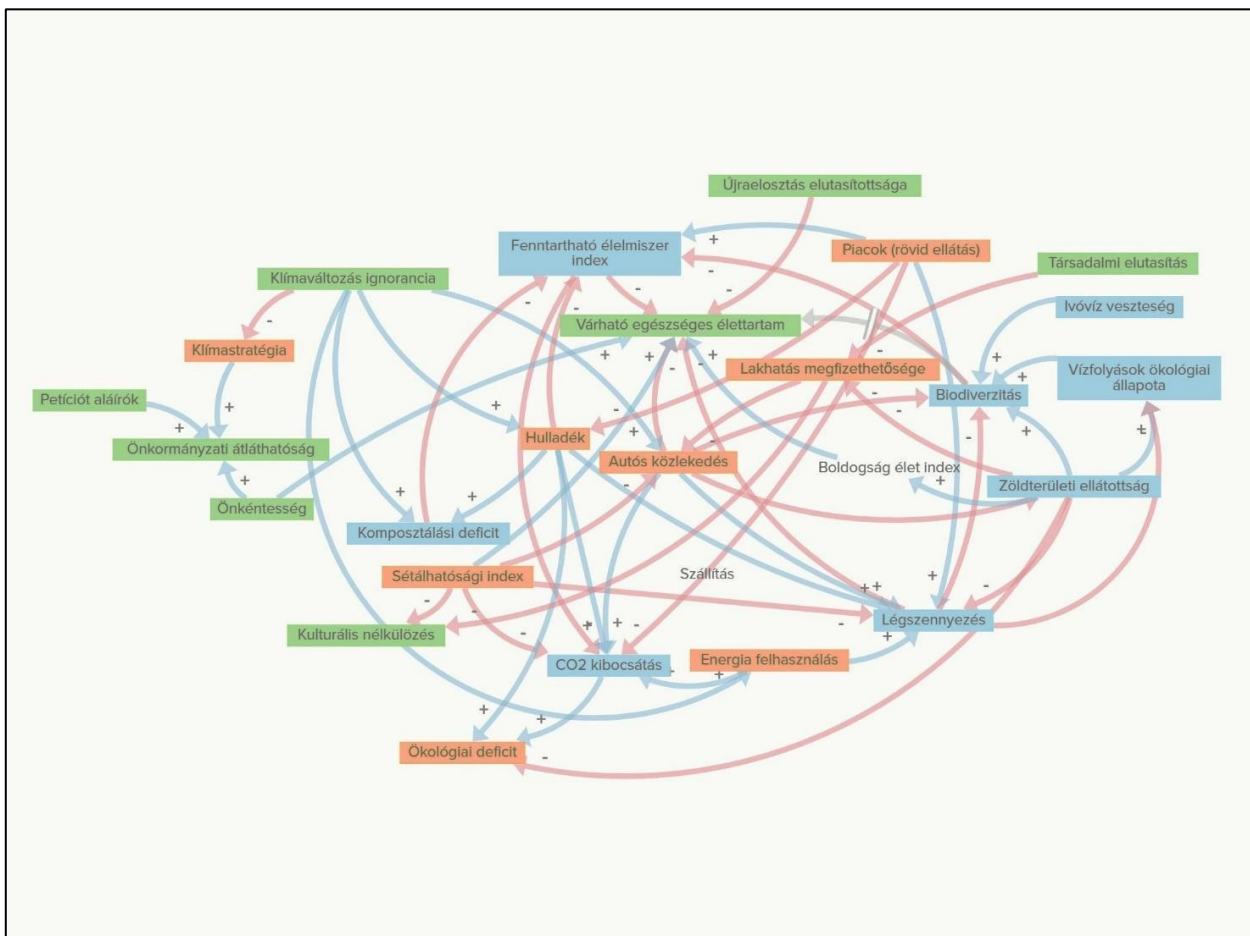
Dimenzió	Rövidítés	Indikátor neve (angol és magyar nyelven)
Kulturális	CI	Climate Change Ignorance Klímaváltozás Ignorancia
Kulturális	RR	Redistribution Refusal Újraelosztás Elutasíttósága
Kulturális	LC	Lack of Culture Kulturális Nélkülözés
Kulturális	SI	Social Intolerance Társadalmi Elutasítás
Kulturális	GT	Local Government Transparency Önkormányzati Átláthatóság
Kulturális	PS	Petition Signers Petíciót Aláírók
Kulturális	VW	Voluntary Work Önkéntes Munkavégzés
Kulturális	LE	Life Expectancy Várható Élettartam
Társadalmi-gazdasági	HA	Housing Affordability Lakhatás Megfizethetősége
Társadalmi-gazdasági	EC	Energy Use Energiafelhasználás
Társadalmi-gazdasági	PT	Passenger Car Traffic Autós Közlekedés
Társadalmi-gazdasági	W	Waste Hulladék
Társadalmi-gazdasági	ED	Ecological Deficit Ökológiai Deficit
Társadalmi-gazdasági	WS	Walkability Score Sétálhatósági Index
Társadalmi-gazdasági	CS	Climate Strategy Klímastratégia
Biofizikai	CE	CO2 Emission CO2 Kibocsátás
Biofizikai	SW	Ecological Status of Watercourses Vízfolyások Ökológiai Állapota
Biofizikai	WL	Drinking Water Loss Ivóvíz Veszteség
Biofizikai	CD	Composting Deficit Komposztálási Deficit
Biofizikai	AP	Air Quality Levegőminőség
Biofizikai	B	Biodiversity Biodiverzitás
Biofizikai	FI	Food Sustainability Index Fenntartható Élelmiszer Index
Biofizikai	GA	Green Area Availability Zöldterületi Ellátottság

3. táblázat: A Budapest Nemnövekedés-Fánk indikátorai

Forrás: Saját szerkesztés

Rendszertérkép

A rendszertérképen a 3. workshop során a résztvevőkkel közösen módosításokat eszközöltünk. Az alábbi ábrán (3. ábra) a már módosított rendszertérkép látható.

3. ábra: A Budapest Nemnövekedés-Fánk indikátorok alapján készített rendszertérkép

Forrás: Saját szerkesztés

Fenntarthatósági narratíva

A narratíva megalkotására három, véletlenszerűen kialakított csoportban került sor a Budapest Nemnövekedés-Fánk vizualizáció elemzését követően, amelyet aztán közösen alakítottak a résztvevők egy egészé.

„Kulturálisan, ökológiailag, épített környezet tekintetében is diverz városról beszélünk, ami komoly lehetőségeket rejt, és ezt értéként kell kezelni, és építeni rá. Történelmi okokból a polgári aktivizmus és öntudat hiányzik. A „valahová tartozás érzése” is gyenge. Ez egy leküzdendő akadály, amit le kell küzdeni ahhoz, hogy a klímatudatosság cselekvésre legyen lefordítható. Ráadásul ez az átláthatósággal kapcsolatos elvárásokat is csökkenti. Az alapvető lakhatási problémákkal szembesülő polgárokkal szembeni szolidaritás alacsony. Társadalmi szolidaritás nélkül nincsen természetel való szolidaritás sem. A gazdasági-társadalmi logika dominálja a működést, ami a túlhasználat irányába mutat, társadalmi és természeti kizsákmányolást okozva. A folyóink állapota, a zöldterületi ellátottság, az ökológiai deficit a természethez való közelségünk gyengülését mutatja, és ezt vissza kell fordítani ahhoz, hogy kulturális változást is létrehozassunk. A biofizikai szempontok védelme pozitívan hathat az aktivizmusra is. Az önkormányzatiság eszméje válságban van. Vannak olyan pontok, amik rövid távon katalizátorként is használhatóak lehetnének: ilyen például a vizek állapota, a lakhatás, a pártpolitikamentes önkéntesség támogatása.”

Szakpolitikai javaslatok

A szakpolitikai javaslatokat a résztvevők három, véletlenszerűen kialakított csoportban dolgozták ki. Ezt követően a résztvevők egy nagy csoportot alkotva a kutatócsoport segítségével kiiktatták a javaslatokkal kapcsolatban felmerülő redundanciákat, és feloldották az ellentmondásokat. A három csoport javaslatait az alábbi 12 kategóriába rendeztük.

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOTJAVÍTÁS ÉS A BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG HELYREÁLLÍTÁSA

- Zöldfelület növelése burkolt felületek feltörésével
- Pozitív ösztönzők alkalmazása, fővárosi és kerületi szinten egyaránt a zöld területek integrált kezelésével kapcsolatban
 - A kultúraváltás elősegítése a magánkertekben: ajánlások megfogalmazása a fűnyírásra vonatkozóan, házi komposztálás ösztönzése, pontgyűjtő verseny szervezése a tiszta udvar rendezéséért vagy a madárbarát kert cím elérésével kapcsolatban
- A felszíni vizek ökológiai diverzitásának növelése, a vizeink revitalizálása, "visszavadítása", és állapotuk folyamatosan monitoringja (mindez növelheti az ökológiai rendszer ellenállóképességét, és javíthatja a városlakók életminőségét, ami pozitívan hathat a várható élettartamra, ezeknek a tevékenységeknek pedig közösségi hatása is lesz)

FENNTARTHATÓ VÁROSI MOBILITÁS FEJLESZTÉSE

- A parkolás valódi árának (politikai szempontoktól mentes) meghatározása
- A második autó lerakásának korlátozása
- Méltányos dugódíj bevezetése és/vagy alacsony kibocsátású zónák kialakítása (a zöldterületek növelése és a vizek/vizes élőhelyek revitalizációja az ebből befolyó összegekből)
- Gyalogos és kerékpáros infrastruktúra javítása
- Olcsó és elérhető közösségi közlekedés biztosítása mindenkinek különös tekintettel a rászorulóakra

MÉLTÁNYOS LAKHATÁS BIZTOSÍTÁSA ÉS AZ INGATLANPIAC SZABÁLYOZÁSA

- Szociális lakásépítés: önkormányzati bérlakások számának növelése (ügyelve a többféle háttérű használókra) és ökológikus felújítása
- A befektetés célú lakásvásárlás visszaszorítása, a bérleti díjak maximalizálása és a lakások bérbeadásának szabályozása lakásügynökségeken keresztül
- Ingatlanpiac átláthatóságának növelése
- Közösségi lakhatás (co-housing) projektek támogatása
- Lakáskorszerűsítési projektek támogatása (pl. energetikai korszerűsítés)
- Terület átszervezés szigorítása, és barnamezős területi kataszter elkészítése az ezeken a területeken történő ingatlanfejlesztések ösztönzése céljából
- Zöldmezős beruházások megakadályozása

FENNTARTHATÓ ÉLELMEZÉSI RENDSZER KIALAKÍTÁSA

- Fenntartható élelmelési stratégia kidolgozása (adekvát adatgyűjtéssel és-közléssel)
- A közétkeztetés fenntarthatóságának növelése és a beszállítói hálózat fejlesztése
- Csatlakozás a milánói „Urban Food Policy Pact”-hoz
- A kispesti gyakorlat fővárosi szintre történő emelése

ENERGIAFELHASZNÁLÁS HATÉKONYSÁGÁNAK NÖVELÉSE

- Energiahatékonyság támogatása a jó gyakorlatok megtartásával és kamatmentes hitelek biztosításával

FENNTARTHATÓ HULLADÉKGAZDÁLKODÁS ÉS A HULLADÉK MENNYISÉGÉNEK CSÖKKENTÉSE

- Közösségi komposztálás ösztönzése
- Hulladékudvarok fejlesztése
- Csomagolási hulladék begyűjtés hatékonyságának növelése, a keletkező hulladék mennyiségének csökkentése például szemléletformálási programok segítségével

TUDATOS ÉS FENNTARTHATÓ VÍZGAZDÁLKODÁS

- A valódi bekerülési, tisztítási és egyéb infrastruktúra karbantartási költségek megjelenítése a vízdíjban
- Vízmegtartó gyakorlatok alkalmazása: „szivacsváros” a villámárvizek ellen

ÁTLÁTHATÓSÁG NÖVELÉSE ÉS ZÖLD KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOK

- Önkormányzati szerződések nyilvánossá tétele időben (ellenkező esetben szankcionálás)
- Zöld, fenntartható közbeszerzési eljárások (rövid ellátási láncok és megújuló energiaforrások figyelembevétele) indítása

ÁLTALÁNOS FENNTARTHATÓSÁGI SZEMLÉLETFORMÁLÁS

- Ismeretterjesztés és az ökotudatosság növelése

A KULTÚRÁHOZ VALÓ SZÉLESKÖRŰ HOZZÁFÉRÉS BIZTOSÍTÁSA

- Kultúrához (pl. fesztivál, múzeum, színház stb.) való hozzáférés támogatása például ingyenes vagy olcsó belépőkkel

A HELYI KÖZÖSSÉGEK ÉS A RÉSZVÉTELISÉG ERŐSÍTÉSE, VALAMINT A CIVIL SZFÉRA TÁMOGATÁSA

- A virtuális és a fizikai térben létrejövő helyi közösségek támogatása: ingatlan és egyéb támogatás biztosításával
- A kezdetben lazán kapcsolódó, informális közösségek egyesületté alakulásának támogatása
- A kisközösségek erősítésével kapcsolatos tevékenységek folyamatos nyomon követése a döntéshozók részéről
- Közösségi terek kialakítása, szomszédsági rendezvények bátorítása és események szervezése civil szervezetek, művelődési házak segítségével, a nemzetiségek bevonásával: közösségi barkácsműhelyek, közösségi kertek (foghíjtelkek hasznosításával), workshopok, utcabálok, programok gyermekotthonokban és idősek otthonában
- Civil szervezetek általános támogatása (anyagi és infrastrukturális)
- Egyéb a közösségi együttlétnek teret adó szolgáltatások és platformok támogatása: javító szolgáltatások, csomagolásmentes boltok, termelői piacok, “zero waste” csoportok
- Részvételi folyamatok, technikák erősítése az önkormányzatoknál: valódi ráhatás biztosítása a városlakók számára: közösségi költségvetés, transzparencia megteremtése digitalizációs eszközökkel és protokoll létrehozása a közérthetőséghez
- Edukációs programok szervezése a részvételiséggel kapcsolatban

TÁRSADALMI IGAZSÁGOSSÁG ERŐSÍTÉSE

- Lobbi tevékenység az ingatlandó és utcai terepjáró adó bevezetése, a szabálysértések (pl. közlekedés terén) vagyon/jövedelem arányos bírságolása, és az adózás igazságossá tétele érdekében

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Mérhetetlen hálával tartozunk a műhelysorozat résztvevőinek, akik idejüket és energiájukat nem sajnálva önkéntes alapon csatlakoztak a kutatáshoz. Ezzel egy időben szeretnénk megköszönni a kutatási projekthez való hozzájárulását az összes olyan hazai és nemzetközi szakértőnek, kutatónak, aki akár az előkészítés fázisában módszertanilag, akár az egyes workshopok között az indikátorok kialakítása során támogatta munkánkat. Köszönjük a Budapesti Corvinus Egyetemnek, hogy helyszínt és a résztvevők számára étel, valamint ital bekészítést biztosított a workshopokkal kapcsolatban. Továbbá köszönjük Tóth Mihálynak a dokumentumban szereplő ábrák grafikai szerkesztésével kapcsolatos munkáját.

A KUTATÓCSOPORT

Kiss Gabriella: Ökológiai közgazdász, diplomáit a Budapesti Corvinus Egyetemen és a Szent István Egyetemen szerezte. Jelenleg a Budapesti Corvinus Egyetem docense, ahol döntéshozatallal kapcsolatos tárgyakat és ökológiai közgazdaságtant oktat. Kutatási területe a részvételi döntéshozatal különösen fenntarthatósági témakörökben, mint például a fenntarthatóság oktatásában vagy a fenntartható életmódban. Az érintettek bevonásán és társadalmi részvételen alapuló nemzetközi és hazai projekteken vesz részt. E-mail: gabriella.kiss@uni-corvinus.hu

Kiss Veronika: Ökológus diplomáját az ELTE-n, ökológiai közgazdász PhD-ját pedig a Budapesti Corvinus Egyetemen szerezte. Közel 20 éve foglalkozik nemzetközi környezetvédelmi és fenntarthatósági szakpolitikai folyamatok befolyásolásával. Emellett kutatja, hogyan lehet az energianyújtásunkat abszolút mértékben csökkenteni, hogy az egyben a társadalmi jólétet szolgálja. Jelenleg a GreenFormation Kft.-nél dolgozik, amely a szükséges zöld és társadalmi átmenetet, valamint gazdasági átalakulást célzó területeken tevékenykedik. E-mail: veronika.kiss@greenformation.net; Telefonszám: +36302347132

Köves Alexandra: Ökológiai közgazdász, diplomáit az edinburghi Heriot-Watt Egyetemen és a Bécsi Diplomáciai Akadémián szerezte. Több mint 15 évet uniós fejlesztéspolitikai területen társadalomfejlesztéssel foglalkozott, ez az időszak alapozta meg a közgazdaságtan alternatív megközelítései iránti érdeklődését. Jelenleg a Budapesti Corvinus Egyetem habilitált docense. Kutatásaiban a jelenlegi paradigmák meghaladása által lehetséges környezetileg és társadalmilag fenntartható jövő lehetőségeit vizsgálja. A Zöld Egyenlőség és az Economics for Rebels podcast sorozatok alapítója és szerkesztő-műsorvezetője. E-mail: alexandra.koves@uni-corvinus.hu; Telefonszám: +36306252951

Fischer Máté: Közgazdász, a Budapesti Corvinus Egyetem doktorandusza. Doktori disszertációját a Nemnövekedés-Fánk magyar vonatkozásainak értékeléséből írja. Mesterfokozatát a Budapesti Corvinus Egyetem Vezetés és Szervezés szakán szerezte. Közel 10 éve foglalkozik technológiai projektekkel elsősorban a digitális marketing területén. Jelenleg a Vodafone Magyarország Zrt.-nél üzleti elemzőként és marketing technológiai szakértőként dolgozik. E-mail: mate.fischer@stud.uni-corvinus.hu; Telefonszám: +36703855533

Mladen Domazet: Diplomáját fizika és filozófia szakon szerezte az Oxfordi Egyetemen, majd a Zágrábi Egyetemen doktorált tudományfilozófiából. Kutatási érdeklődése alapvetően a tudományos magyarázatok elméleteire, a társadalmi metabolizmus nemnövekedés kompatibilis magyarázó kereteire és a fenntarthatósággal kapcsolatos társadalmi attitűdökre összpontosít. Jelenleg az Institute for Political Ecology kutatási igazgatójaként a kis félperifériás társadalmak fenntarthatósági és nemnövekedés diszpozícióit, valamint a társadalmi rétegződés ökológiai aspektusait kutatja Horvátországban. E-mail: mladen@ipe.hr

IRODALOMJEGYZÉK

Barbrook-Johnson, P., S. Penn, A. (2022): Systems Mapping- How to build and use causal models of systems

Cattaneo, C. (2023): The Doughnut Journey in Barcelona- the process, Available at: [The Doughnut Journey in Barcelona- the process | DEAL \(doughnuteconomics.org\)](#) (Accessed: 20 August 2024)

Cik, T. (2021): Fitting Croatia within the Donut: The four cities, Available at: <https://ipe.hr/en/blog/fitting-croatia-within-the-donut-the-4-cities/> (Accessed: 1 July 2024)

Domazet, M., Rilović, A., Ančić, B., Andersen, B., Richardson, L., Vuković, M. B., Pungas, L., & Medak, T. (2020): Mental Models of Sustainability: the Degrowth Doughnut model. In Elsevier eBooks (pp. 276–286). <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-409548-9.12143-8>

Domazet, M., Fischer, M., & Köves, A. (2023): Doughnuts for strategies: A tool for an emerging sustainable welfare paradigm. *European Journal of Social Security*, 25(4), 367–387. <https://doi.org/10.1177/13882627231206246>

Hickel, J., Kallis, G., Jackson, T., O’neill, D. W., Schor, J. B., Steinberger, J. K., P. A., & Ürge-Vorsatz, D. (2022). Degrowth can work—here’s how science can help. *Nature*, 612(7940), 400-403.

Király, G., Köves, A., Pataki, G., & Kiss, G. (2016): Assessing the Participatory Potential of Systems Mapping. *Systems Research and Behavioral Science*, 33(4), 496-514. <https://doi.org/10.1002/sres.2374>

Raworth, K. (2017): Why it’s time for Doughnut Economics, IPPR Progressive Review- Volume 24